

ORTADOĞU GÜNDEMİ

7-13 Aralık 2020

2020

■ SURİYE GÜNDEMİ

• Uluslararası Gündemde Suriye

ABD Dışişlerinden yapılan açıklamada, ABD'nin Suriye Özel Temsilcisi Joel Rayburn'ün 28 Kasım'dan bu yana Türkiye, Mısır, Bahreyn, İsrail ve YPG kontrolünde bulunan Suriye'nin kuzeydoğusundaki bazı yerleşimleri ziyaret ettiği kaydedildi. Açıklamada "Özel Temsilci, İsrail, Türkiye ve Mısır'da, Suriye'deki durumu ele aldı. Burada ana konular, ortak tehditlerle mücadele ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) 2254 sayılı kararı çerçevesinde Suriye savaşına kalıcı, barışçıl ve siyasi çözüm bulunmasıydı." ifadeleri kullanıldı. Rayburn'ün, 4-5 Aralık'ta Bahreyn'de düzenlenen Manama Diyalogu toplantılarına iştirak ettiği aktarılan açıklamada, Özel Temsilci'nin 7 Aralık'ta da Suriye Demokratik Güçleri (SDG) yöneticileri ile görüştüğü bildirildi.¹

ABD'nin eski Suriye temsilcisi James Jeffrey, ülkesinin Suriye politikasıyla ilgili dikkat çeken açıklamalar yaptı. ABD'nin Suriye'deki esas amacının Esad yönetiminin toprak kazanmasını engellemek ve İran güçlerinin çekilmesini sağlamak olduğunu söyledi. Jeffrey, Trump yönetiminin bu hedeflere ulaşmakta başarısız olduğunu da itiraf etti. Demecinde, İsrail'in Suriye'ye yönelik saldırılarını savunan Jeffrey, saldırıları durdurmanın tek yolunun İran ve İran destekli güçlerin Suriye'den çekilmesi olduğunu söyledi.²

İnsan Hak ve Hürriyetleri (İHH) tarafından «Rotamız İyilik, Yükümüz İnsanlık» kampanyası kapsamında 10 Aralık İnsan Hakları Gününde 81 ilden 350 insani yardım malzemesi taşıyan tır Suriye'ye hareket etti. İHH Mütevelli Heyeti Başkan Vekili Hüseyin Oruç «Tırlarda en temel ihtiyaçlar var. Un, gıda, yiyecek, eğitim ile ilgili çalışmalar, yakacak ve sobalar, kardeşlerimiz en temel neye ihtiyaçları varsa onlar bu tırların içerisinde onlara ulaşacak. Bugün çıkıyorlar yola. Bugünden itibaren ulaşacak tırlar var. Hemen sınırdaki Kilis, Gaziantep, Reyhanlıdan çıkan tırlarımız var. Onlar bugünden itibaren girmeye başlayacaklar. Yıl bitmeden de bin tırı biz Suriyeli kardeşlerimize ulaştırmaya çalışacağız.» ifadelerini kullandı.³

Suriye İnsan Hakları Gözlemevi'nin (SOHR) ülkenin farklı illerinde çatışan gruplarca döşenen kara mayınlarının yol açtığı can kayıplarına ilişkin raporuna göre, Mart 2011'den bu yana mayın patlamaları sonucu 598'i çocuk, 267'si kadın toplam 2.601 sivil hayatını kaybetti.⁴

1 <https://tr.sputniknews.com/abd/202012091043365346-abdnin-suriye-ozel-temsilcisi-rayburn-suriyede-dsg-yoneticileriyle-gorustu/>

2 <https://www.timesofisrael.com/ex-syria-envoy-felt-trump-was-unqualified-now-hes-sad-to-see-administration-go/>

3 <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/ihh-10-aralik-insan-haklari-gununde-81-ilden-suriyeye-350-yardim-tiri-gonderdi/2072278>

4 <https://sn4hr.org/blog/2020/12/10/55735/>

• Suriye Rejimi

İsrail güçleri, işgal altındaki Golan Tepeleri'nde rüzgâr türbinlerinin kurulmasına karşı düzenlenen gösteriye müdahale ederek 10 Suriyeliyi yaraladı, 8'ini de gözaltına aldı.⁵ Suriye resmî ajansı SANA'da işgal altındaki Golan Tepeleri'nin Mas'ada beldesinde "işgal devletinin" rüzgâr türbini kurmayı planladığı ve bölgedeki Suriyelilerin gösteri düzenlediği belirtildi. Haberde, Suriyelilerin İsrail'in kararına karşı bugün beldelerinde greve gitme ve İsrail'in türbinleri kurmayı hedeflediği bölgedeki topraklarında toplanma kararı aldıkları aktarıldı.⁶ Rusya Dışişleri ve Savunma Bakanlığı'ndan yapılan resmî açıklamaya göre Moskova, Golan Tepeleri'ne asker göndermeye karar verdi. Rus birlikleri, Suriye askerleriyle şu anda bölgedeki Suriye ve İsrail birliklerini ayıran Bravo Hattı üzerinde doğrudan devriye yapacak.⁷

İran Dışişleri Bakanı Muhammed Cevad Zarif ve Suriyeli mevkidaşı Mikdad, pazartesi günü Tahran'da bir araya gelerek ilk tur ikili görüşmeleri başlattı. Mikdad, iki ülke arasındaki ilişkinin çeşitli alanlarda güçlendirilmesinin yanı sıra, bölgesel ve uluslararası ortak ilgi alanlarına yönelik görüş alışverişi yapılması kapsamında üst düzey İranlı yetkililer ile birçok toplantı gerçekleştirdi.⁸

• Fırat'ın Doğusu

Rusya askerî yetkililer ile YPG'li bazı isimlerin dün Kamışlı kentinde bir araya gelerek bölgedeki güvenliğin sağlanmasına dair ortak iş birliği çerçevesi oluşturdukları ve ilk adım olarak da ortak gözlem noktaları kurulması hususunda anlaşmaya varıldığı kaydedildi. Daha sonrasında Suriye hükûmeti yetkilileri ve Rusya askerî yetkilileri Rusya'nın Ayn İsa'daki yerleşkesinde toplandığı, YPG'li 7 üst düzey yetkili davet ettikleri ve 3 saati aşan bir görüşmenin ardından Türk askerî bölgelerine yakın ve içinde YPG'lilerin de yer alacağı üç stratejik bölgeye ortak gözlem noktalarının kurulması konusunda anlaşabildikleri öğrenildi.⁹

İçişleri Bakanlığı, Barış Pınarı Harekâtı bölgesinde bulunan Suriye'nin Rasulayn ilçesinde yol kontrol noktasına terör örgütü PKK/YPG tarafından düzenlenen bombalı saldırıda 2 askerinin şehit olduğunu 8 askerinin yaralandığını bildirdi. Yapılan açıklamada, Barış Pınarı Harekâtı bölgesinde Suriye-Resulayn Haseke-2 Yol Kontrol Noktası'nda, saat 15.25 sularında bombalı araçla gerçekleştirilen saldırı sonucu 2 jandarma personelinin şehit olduğu belirtildi.¹⁰

SOHR tarafından Rakka'nın doğusunda rejim destekli milislere ait bir askerî araçta el yapımı bir patlayıcının infilak etmesi sonucunda 4 milisin öldüğünü duyurdu. Üç milisin de yara-

5 <https://www.middleeasteye.net/news/syria-israel-golan-heights-wind-turbines-protest>

6 <https://sana.sy/tr/?p=223990>

7 <https://bulgarianmilitary.com/2020/12/12/russia-sent-troops-to-the-golan-heights-in-syria-will-the-israeli-attacks-stop/>

8 <https://en.irna.ir/news/84138232/Iran-Syria-hold-1st-round-of-talks-in-Tehran>

9 <https://www.arabnews.com/node/1775871/middle-east>

10 <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/rasulayndaki-bombali-arac-saldirisinda-2-asker-sehit-oldu/2072781>

landığı olayın sorumlusu olarak, Suriye'nin çeşitli bölgelerinde saldırıları artan IŞİD terör örgütü tahmin ediliyor.¹¹

Suriye'nin doğusunda yer alan Deyr ez-Zor'un doğu kırsalındaki Ebu Hamam beldesinde toplanan yaklaşık 500 kişi terör örgütüne karşı gösteri düzenledi. Göstericiler, terör örgütünün bölge halkını su ve iletişim gibi temel hizmetlerden mahrum bırakmasına tepki gösterdi. İşgal altında yaşayan Araplar, bölge halkı arasında ayrımcılık yapılması, kötü yaşam koşulları ile bölgede giderek yaygınlaşan rüşvet ve yolsuzluğu protesto etti.¹²

İdlib

SOHR tarafından belirtilen son rakamlara göre Suriye'nin kuzeybatısında koronavirüs nedeniyle hayatını kaybedenlerin sayısı 239'a yükseldi. Gözlemevi istatistiklerine göre 9 Temmuz'dan bu yana kaydedilen toplam teyitli vaka sayısı ise 18.381'e yükseldi.¹³

■ IRAK GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak'ın Ankara Büyükelçisi Hasan el-Cenabi, Irak Başbakanı Mustafa el-Kazimi'nin bu ay Türkiye'yi ziyaret edeceğini açıkladı.¹⁴ Kazimi, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın daveti üzerine 17 Aralık 2020 tarihinde Türkiye'yi ziyaret edecek. Cenabi görüşmelerde, teröristlerin sınır ötesine nüfuz etmesi, askerî operasyonlar ve şu anda 15 milyar dolar olan ticaret hacmini destekleme, aynı zamanda su iş birliği, sınırlar, petrol ithalatı ve ekonomi konularının üzerinde durulacağını bildirdi. Kazimi'nin Türkiye ziyareti, Türkiye ve Irak ilişkilerinde önemli bir ziyaret olacaktır. Zira ziyaret, Kazimi'nin Mayıs ayında göreve gelmesinden bu yana ilk Türkiye ziyareti olacak. Ayrıca terörle mücadelede iş birliği gibi güvenlik alanında kritik önem taşıyan konuların iki lider tarafından ele alınacak olması, ortak iş birliklerinin geliştirilmesine kapı aralayabilir.

Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) Başbakanı Mesrur Barzani, Bakanlar Kurulu toplantısı ardından, "Türkiye ile 50 yıllık anlaşmamız Türkiye'ye petrol satma değil, Türkiye toprakları üzerinde petrol ihraç etme anlaşmasıdır." açıklamasında bulundu. Bu sözleşme Irak anayasasının IKBY'ye tanıdığı yetkiler uyarınca yapılmıştır.¹⁵

Irak Cumhurbaşkanı Berham Salih, Irak'ın Süleymaniye vilayetinde memur maaşlarının ödenmemesi nedeniyle IKBY hükûmetinin protesto edildiği gösterilere ilişkin yazılı açıklama

11 <https://www.syriahr.com/en/195628/>

12 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/deyizozlu-araplar-teror-orgutu-ypg-pkky-karsi-protestolarini-surduruyor/2071028>

13 <https://www.syriahr.com/en/195617/>

14 <https://www.middleeastmonitor.com/20201213-iraqi-pm-to-discuss-security-economy-on-turkey-visit/>

15 <https://turkish.aawsat.com/home/article/2673156/ikby-basbakani-barzani-turkiye-ile-50-yulik-petrol-anlasmasi-sadece-petrol>

yaptı. Cumhurbaşkanı Salih açıklamasında, barışçıl gösterilerin anayasal bir hak olduğunu ve buna saygı duyulması gerektiğini ifade ederken göstericilere de güvenlik güçleri ile kamu mallarına zarar vermeme çağrısında bulundu.¹⁶ Diğer taraftan Irak Başbakanı Mustafa el-Kazîmi'nin de Süleymaniye ve Halepçe'de düzenlenen gösteriler ile ilgili açıklama yaptığı bildirildi. Başbakan Kazîmi, resmî Twitter hesabından yaptığı açıklamada göstericilerin haklı gerekçeleri olduğunun altını çizerek "Bu öfke yıllar hatta on yıllar öncesinin ürünüdür. İKBY ve Irak'ın tüm şehirlerinde halkımızın ihtiyaçlarını karşılamak için ciddi bir şekilde çalışacağız." dedi.¹⁷

Fetih Koalisyonu, İran Devrim Muhafızları Kudüs Gücü Komutanı Kasım Süleymani ve Haşdi Şaabi Başkan Yardımcısı Ebu Mehdi Mühendis'e 3 Ocak 2020'de düzenlenen saldırı ile ilgili eski Irak Başbakanı Haydar İbadi'nin açıklamalarından sonra soruşturma başlatılması ve İbadi'nin dinlenmek üzere Irak Parlamentosuna davet edilmesi talebinde bulundu. Irak resmî televizyonuna konuşan İbadi, saldırıyı gerçekleştiren ABD SİHA'sının Iraklı yetkililerden onay aldığını söylemişti.¹⁸

Irak Dışişleri Bakanı Fuad Hüseyin'in daveti üzerine Fetih Hareketi Merkez Komitesi Genel Sekreteri Cibril er-Rucub'un Irak'ın başkenti Bağdat'a geldiği¹⁹ ve Irak Başbakanı Mustafa el-Kazîmi ile görüştüğü bildirildi. Rucub'un görüşme sırasında Kazîmi'ye, Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas'ın "Irak'taki Filistinlilerin desteklenmesi" yönündeki talebini içeren mektubu teslim ettiği belirtildi. Kazîmi'nin ise Filistin meselesinin, Irak'ın vicdanında yer aldığını ve Filistinlilere "yabancı" muamelesi yapılmadığını ancak ülkede geçici süreliğine ikamet etmelerinin, vatanlarına geri dönme haklarını garanti altına alma amacı taşıdığını söylediği kaydedildi.²⁰

Irak Başbakan Yardımcısı ve Planlama Bakanı Halid Necim Battal'ın başkanlığında Irak bakanlar heyetinin Mısır'ı ziyaret ettiği bildirildi. Yapılan görüşme sırasında Mısır Cumhurbaşkanı Abdülfettah el-Sisi, Mısır politikasının Irak'ın çıkarlarını yerine getirecek her şeyi desteklediğini, devletin güvenliğini ve istikrarını sürdürmek için tüm zorlukların üstesinden gelmesine yardımcı olacağını söylediği kaydedildi. Diğer taraftan Irak Planlama Bakanı Battal'ın Mısır'ın kalkınma projeleri alanındaki başarı ve deneyiminden faydalanmak ve bunları Irak'a aktarmak için iş birliğini artırma arzusunda olduğunu dile getirdiği belirtildi.²¹

16 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irak-cumhurbaskani-guvenlik-guclerini-suleymaniyedeki-gosterilerde-siddet-kullanmamaya-cagirdi/2069132>

17 <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/iraq/111220201>

18 <https://www.basnews.com/tr/babat/654838>

19 <https://www.middleeastmonitor.com/20201211-iraq-amends-law-giving-palestinian-residents-same-rights-as-nationals/>

20 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/filistin-devlet-baskani-irak-basbakanindan-filistinlileri-desteklemesini-istedi/2073220>

21 <https://www.thebaghdadpost.com/en/Story/50992/Sisi-affirms-Egypt-s-seriousness-strong-will-towards-cooperation-with-Iraq-in-all-fields>

• Güvenlik

Irak'taki farklı türbelere bağlı Şiiler, Haşdi Şaabi bünyesinden ayrılmak istiyor.²² "Haşdi Türbesi" adı verilen, bünyesinde yaklaşık 20.000 aktif savaşçı yer alan grupların ilk toplantısında stratejik planlamaları bu ayın başlarında gerçekleştirildi. Üç gün boyunca türbe gruplarının sözcüleri vatanseverliği "tek Irak" söylemiyle ve Irak'ın ruhani liderinin kutsanmasını vurguladılar. Grup, Irak yasalarına ve Mercî'nin emirlerine bağlı olduklarını dile getirdi. Irak'ın en büyük Şii dinî lideri Ayetullah Ali Sistani'nin terör örgütü IŞİD'in Irak topraklarını kontrol etmesi sonrası cihat çağrısıyla 2014 senesinde Haşdi Şaabi kurulmuştu. Çağrısı, Haşdi Türbesi gibi mevcut paramiliter çeşitli grupları bir çatı altında topladı. Gelecekte Haşdi Şaabi'nin kendilerini "sadık" olarak nitelendiren bir grubu, Necef ve Kerbela grupları başta olmak üzere üçe bölünebileceği öngörülebiliyor. Örgüt içinde fikir ayrılıklarının derinleşmesinin, yeni kırılmaları da beraberinde getireceği söylenebilir.

Bağdat Uluslararası Havaalanı'nda bir patlama meydana geldiği bildirildi. Patlamanın füze mi yoksa bomba ile mi gerçekleştirildiğine dair ayrıntı verilmezken saldırıda herhangi bir can kaybının yaşanmadığı aktarıldı.²³

Irak'ın Kerkük vilayetinin kuzeyinde terör örgütü IŞİD tarafından düzenlenen saldırıda, Iraklı bir subayın öldüğü ve birden fazla kişinin ise yaralandığı açıklandı. Saldırının, Irak ordusuna bağlı devriye araçlarının geçişi sırasında IŞİD intihar bombacısı tarafından gerçekleştirildiği belirtildi.²⁴

ABD'nin Bağdat Büyükelçisi Matthew Tueller ile Irak Ulusal Güvenlik Danışmanı Kasım el-Araci'nin bölgedeki genel siyasi ve güvenlik konularını masaya yatırdığı bir görüşme gerçekleştirildiği belirtildi. Görüşmede Tueller, ülkesinin Irak hükûmetine desteğini sürdürdüğünü ve bölgedeki ABD güçlerini azaltmaya devam edeceklerini bildirdi. Ayrıca iki tarafın da bölgenin ve Irak'ın daha fazla güvenlik ve istikrara tanık olmasının önemine vurgu yaptıkları belirtildi.²⁵

• Ekonomi

Irak'ın başkenti Bağdat'ta, Irak Başbakanı Mustafa el-Kazimi'nin katılımıyla iki ülkedeki iş adamları arasında her alanda iş birliği olasılığının ele alındığı Suudi Arabistan-Irak İş Adamları Forumu'nun başladığı duyuruldu. Düzenlenen forumda, Suudi Arabistan-Irak Koordinasyon Konseyi Başkanı Ticaret Bakanı Dr. Macid el-Kasabi, Irak ile ekonomik, ticari ve yatırım ilişkileri kurma konusunda istekli olduklarını vurguladı.²⁶ Ayrıca tarafların söz konusu

22 <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/12122020>

23 <https://www.basnews.com/tr/babat/654552>

24 <https://www.basnews.com/en/babat/654578>

25 <https://www.ina.iq/eng/10224/tueller-assures-to-al-araji-the-reducing-of-the-american-forces>

26 <https://turkish.aawsat.com/home/article/2670491/suudi-arabistan-irak-isadamlari-forumu'nda-kredi-anlasmalari-imzalandi>

forumda, Irak'ta buğday depolamak için tahıl silosu ve bir hastane inşa etme projesi için iki anlaşma imzaladıklarını bildirdi.²⁷

Irak'ta hem Erbil'de hem de Bağdat'ta işsizlik, yoksulluk ve kamu hizmetleri yetersizliğinden ötürü protesto gösterileri yaşanmaktadır. Yaklaşık bir haftadır IKBY'nin Süleymaniye kentini ve çevresinde memur maaşlarının ödenmemesi nedeniyle eylemler düzenleniyor.²⁸ IKBY hükümetinin maaşların ödeneceğine dair yaptığı açıklamaya rağmen halkın sokakları terk etmediği gözlemlenmektedir. Gösterilerde, tüm partilere ait binalar ateşe verilirken resmî rakam açıklanmasa da kamuoyunda ölü ve yaralıların olduğu paylaşılmaktadır.

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Bir grup Kürt milletvekili, çiftçi temsilcileriyle birlikte Araplaştırma politikalarına maruz kaldıkları iddia edilen Kerkük'ün Dubız ilçesine bağlı Sergeran nahiyesi ile Pelkane köyünü ziyaret etti.²⁹ Heyette yer alan Irak Parlamentosundaki Kürt milletvekillerinden Rebvar Taha, Pelkane'de yaşananların belli bir plan çerçevesinde gerçekleştiğini ve bunu bir Araplaştırma politikası olduğunu söyledi. Ayrıca iddialar arasında Araplaştırma politikalarına Bağdat'tan destek verildiği ve bazı devlet kurumlarının söz konusu proje için kolaylık sağladığı iddiası bulunmaktadır. Bölgeye yönelik iddia edilen Araplaştırma politikasına Haşdi Şaabi örgütünün de destek verdiği söylenmektedir. Son dönemde Sergeran nahiyesi ve Pelkane köyü, sürekli Araplaştırma politikalarına maruz kaldıklarını dillendirmeleri nedeniyle son dönemde Kerkük'teki önemli gündem maddelerinden biri hâline gelmişlerdir.

Irak Başbakanı Mustafa el-Kazimi, terör örgütü IŞİD'e karşı askerî zaferin üçüncü yıl dönümünü kutlamak için Anbar vilayetinin en büyük şehri olan Felluce'yi (başkent Bağdat'ın 55 km batısında) seçti. Kazimi yaptığı açıklamada, IŞİD'in ortadan kaldırılmasının Iraklıların elleriyle gerçekleştirildiğini belirterek dünyanın dört bir yanındaki "dostların" bu zaferde Irak'a yardım ettiğine dikkati çekti.³⁰

Alman Hava Yolları, Irak ve IKBY ile uçuş hizmetlerine bu ayın ortasında yeniden başlayacağını ve Düsseldorf'tan Erbil'e direkt uçuş yapılabileceğini açıkladı.³¹ Irak Havayolları, koronavirüs (Covid-19) salgınının patlak vermesinin ardından Almanya ile uçuşlarını askıya almıştı.

Irak'ın, İngiliz-İsveç ortaklı AstraZeneca şirketi ile Oxford Üniversitesi'nin birlikte geliştirdiği Covid-19 aşısından sekiz milyon doz sipariş ettiği duyuruldu. İngiltere'nin Bağdat Büyükelçisi Stephen Hickey yaptığı açıklamada, ülkesinin sağlık alanında Irak ile iş birliği yapma-

27 <https://www.thebaghdadpost.com/en/Story/50938/Iraq-Signs-Agreements-with-Saudi-Arabia>

28 <https://turkish.aawsat.com/home/article/2673401/bagdatin-erbilin-butcesini-gondermemesi-kurt-sokağina-siddet-olarak-yansidi>

29 <https://www.kurdistan24.net/tr/story/62415-Kürt-parlamente:-Araplaştırma-girişimleri-Bağdat'tan-destekleniyor>

30 <https://turkish.aawsat.com/home/article/2676956/deaş-irak-halkının-fedakarlıklarıyla-etkisiz-hale-getirildi>

31 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Germany-resumes-flight-services-with-Iraq-and-the-Kurdistan-region>

sından duyduğu memnuniyeti dile getirerek aşının Irak'taki sağlık ve ekonomi sektörünün iyileşmesine katkı sağlayacağını belirtti.³²

■ TÜRKMEN GÜNDEMİ

• Siyaset

Ekim 2019'da başlayan gösteriler neticesinde Irak Parlamentosunda oluşturulan Anayasa Değişikliği Komisyonunun, merkezî hükûmet ile IKBY arasındaki tartışmalı bölgelere dair çözüm getirmekte herhangi bir sonuç alamadığı bildirildi. Konuyla ilgili açıklama yapan Irak Parlamentosu Raportörü Saib Hıdır, uzun tartışmalar sonucunda bir sonuç alınamayan komisyondaki tartışmalı bölgeler dosyasının gelecek yasama dönemine ertelenmesinin söz konusu olduğunu bildirdi. Hıdır, Anayasa Değişikliği Komisyonunda tartışmalı bölgelerde bulunan etnik nüfusu temsil eden siyasetler arasında 140. maddeyle ilgili önemli tartışmaların yaşandığını ve tüm tarafların çeşitli öneriler sunduğunu aktardı. Komisyonun konuyla ilgili nihai bir rapor hazırlayacağını söyleyen Saib Hıdır, raporda farklı görüşlerin aktarılmasıyla tartışmalı bölgelerin siyasi güçlerin kararına bırakılacağını ya da gelecek yasama dönemine aktarılacağını ifade etti.

Konuya ilişkin açıklama yapan Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı ve Kerkük Milletvekili Erşat Salihi, komisyonda tartışmalı bölgeler sorunu ve 140. madde ile ilgili çok farklı görüşlerin mevcut olduğunu; Kürtlerin 140. maddenin aynen uygulanması gerektiğini savunduğunu, Arapların ise 140. maddenin tamamen kaldırılması için önerilerde bulunduğunu bildirdi. Ayrıca Salihi, Türkmenler olarak da 140. maddenin bir çözüm getireceğine inanmadıklarını vurguladı.

Irak Parlamentosu KDP Milletvekili Diyar Bervai ise 140. maddeyi hazırlayanların geçmişte çok büyük bir çaba ortaya koyduğunu, maddenin hassas ve anayasal bir konu olması sebebiyle dokunulmazlığının bulunduğunu ifade etti. Bervai ayrıca, 140. maddenin Türkmenler ve Arapların açıklamalarının tersine maddenin tartışmalı bölgelerin çözümüne dönük olarak gerekli çözümleri getirdiğini, asıl çözümsüzlüğün siyasi anlaşmazlıklar olduğunu söyledi.³³

Türkmen siyasi partileri, 5 Kasım 2020'de Irak Parlamentosu tarafından kabul edilen 9 Sayılı Irak Temsilciler Meclisi Yasası'nın gözden geçirilmesini talep etti. Türkmeneli Partisi, Milliyetçi Türkmen Hareketi, Irak Türkmen İslami Birliği, Türkmen Hak Partisi ve Türkmen Vefa Hareketi temsilcilerinin imza attığı yazılı açıklamaya göre, söz konusu seçim yasasındaki olumlu yanların yanı sıra bazı önemli olumsuz yanların olduğuna dikkat çekildi. Özellikle 2018 seçimlerindeki usulsüzlüklerin yaşanmasına müsaade edilmemesi gerektiğine vurgu

32 <https://turkish.aawsat.com/home/article/2678231/irak-astrazeneca'dan-8-milyon-doz-koronavirüs-aşısı-siparişi-verdi>

33 <https://www.alaraby.co.uk/politics/لجنة-التعديلات-الدستورية-في-العراق-تعمق-الخلاف-المكوناتي-بشأن-كركوك>

yapıldı. Seçim usulsüzlüklerine yönelik Mavi Meydan olarak adlandırılan Irak Türkmenlerinin 2018 seçimleri sonrası 28 gün boyunca gerçekleştirdiği gösterilere neden olan seçim usulsüzlüklerin giderilmesi için seçim yasasında ulusal kimlik ve biyometrik kartlarının esas alınmasıyla seçmen kütüklerin gözden geçirilmesinin hükme bağlanması istenildi. Ayrıca yine açıklamada, Kerkük'te Türkmenler aleyhine demografik değişimin yaşandığı unutulmayarak seçimlerde oy kullanabilmek için uzun vadeli biyometrik kartın yanında vatandaşlık kimlik kartı veya eski kimlik kartlarının istenilmesinin hükme bağlanması talep edildi.³⁴

• Güvenlik

Kerkük'ün Dibis bölgesinde, Haşdi Şaabi'nin bölgedeki Kürt gençlerden oluşan 150 kişilik birlik kurduğu ifade edildi. Irak kamuoyunda yer alan haberlere göre söz konusu birliğin bölge güvenliğinden sorumlu olacağı, ilerleyen dönemde birliğin sayısının artabileceği aktarıldı.³⁵

Irak kamuoyunda paylaşılan birliğe dair haberlerin ardından açıklama yapan IKBY İçişleri Bakanı Reber Ahmed, merkezî hükûmet ile kurdukları temaslar neticesinde merkezî hükûmetten yetkililerin kendilerine böyle bir oluşumdan haberdar olmadıklarını bildirdiğini aktardı. KDP'nin resmî sitesine açıklamalarda bulunan KDP parti yetkilisi Kurmanc Abdullah ise Kerkük'te Haşdi Şaabi bünyesinde oluşturulan birliğe katılacak Kürtlerin "hain" olarak nitelendirileceğini bildirdi. Ayrıca Irak medyasında yer alan habere göre birliğin başındaki ismin Cabbar Ahmet isminde eski bir Peşmerge komutanı olduğu ve hakkında IKBY tarafından çıkarılmış tutuklama kararının olduğu ifade edildi.³⁶

Konuya ilişkin Haşdi Şaabi tarafından yapılan açıklamada, Kerkük'te oluşturulan birliğin Haşdi Şaabi'ye bağlı resmî bir birlik olmadığı belirtildi. Haşdi Şaabi'nin bölgede tüm etnik unsurları korumak üzere olduğu hatırlatması yapılırken söz konusu haberlerin reddedildiği vurgulandı.³⁷

Terör örgütü IŞİD, Kerkük'te bulunan Hubbaza petrol yatağında bulunan 33. ve 44. numaralı kuyulara bombalı saldırı düzenledi. İki kuyuda başlayan yangınları kontrol altına almakta zorlanan bölgedeki ekiplerin 44. numaralı yangını beş gün sonra söndürebildikleri açıklandı. Kerkük Sivil Savunma Müdürlüğü Basın Sorumlusu Kays Abdurrezzak yangını kontrol altına almak için günlerdir devam eden çabalarda önemli ilerleme kaydedildiğini ancak tam anlamıyla başarı sağlanamadığını aktaran Abdurrezzak, söz konusu kuyularda aşağıdan yukarıya

34 <https://www.facebook.com/neno.fentora.9/posts/821144268673536>

35 <https://nrttv.com/En/News.aspx?id=25430&MapID=2>

36 <https://www.basnews.com/so/babat/654766>

37 <https://www.ina.iq/117876/>

doğru etkili olan güçlü gaz basıncının büyük alev toplarının oluşmasına yol açtığını ifade etti.³⁸

• Sağlık & Sosyal Hayat

Irak Sağlık Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada, 12 Aralık'ta Irak genelinde günlük toplam vaka sayısının 1.022 olduğu açıklandı. Kerkük'te ise toplam vaka sayısının 27.999, iyileşenlerin 21.248, hayatını kaybedenlerin ise 756 olduğu bildirildi.³⁹

■ IKBY GÜNDEMİ

• Siyaset

KDP, KYB ve Goran (Değişim) Hareketi, 8 Aralık'ta IKBY (Irak Kürt Bölgesel Yönetimi) Başkanlık Sarayı'nda bir araya geldiler. IKBY Başkanı Neçirvan Barzani başkanlığında gerçekleşen toplantıya KYB Eş Başkanı Bafel Talabani, Goran Hareketi Başkanı Omar Said Ali ve KDP Politbüro Üyesi Hoşyar Zebari ve IKBY Başbakan Yardımcısı Kubad Talabani katıldı. KDP'nin Süleymaniye vilayetinde KYB ve Goran Hareketi ziyaretinden sonra gerçekleştirilen üçlü görüşmelerde Erbil ile Bağdat'ın mevcut ilişkileri ve özellikle Süleymaniye'de meydana gelen gösterilerde göstericilerin talepleri masaya yatırıldı. KYB ve Goran Hareketi heyetleri Erbil'in Bağdat ile anlaşması noktasında ısrar ederken KDP heyeti ise Bağdat ile belli şartlar koşuluyla anlaşmaya hazır olduklarını bildirdiler. Buna karşın özellikle göstericiler sosyal medyada yaptıkları paylaşımlarda toplantının herhangi bir çözüm getirmeyeceğini ve "göstermelik" nitelikler taşıdığı noktasında paylaşımlarda bulundular.⁴⁰

IKBY Başkanı Neçirvan Barzani ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı David Schenker'i ağırladı. 9 Aralık'ta Barzani'yi ziyaret eden Schenker, ABD yönetiminin Erbil ile Bağdat'ın bir an önce anlaşmasını istediğini Barzani'ye ilettili. IKBY tarafından yapılan yazılı açıklamaya göre toplantıda Erbil Bağdat ilişkileri, merkezî hükümet ve IKBY'nin komşu ülkeleri ve ABD ile ilişkileri, IKBY'de mültecilerin durumu ve Süleymaniye'deki gösteriler ele alındı. Ziyarete ABD'nin Bağdat Büyükelçisi Matthew Tueller ve ABD Erbil Başkonsolosu David Schenker de Amerikan heyetinde hazır bulundular.⁴¹

Erbil'de KYB Eş Başkanı Bafel Talabani, Kürdistan İslami Cemaati (Komal) Emiri Ali Bapir'i ziyaret etti. 9 Aralık'ta yapılan iki ismin görüşmesinde KDP, KYB ve Goran Hareketi üçlü görüşmeleri; Bağdat Erbil ilişkileri ve IKBY'deki güncel meseleler tartışıldı. Talabani görüşmede memur maaşlarının bir an önce ödenmesi için ellerinden geleni yapacakları açıkladı.

38 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kerkukte-deasin-saldirdigi-iki-petrol-kuyusu-bes-gundur-yaniyor/2075424>

39 <https://www.facebook.com/149721045092577/posts/3666413186756661/>

40 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/081220203>

41 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/0912202030>

masında bulunurken Ali Bapir ise köklü reform yapılmazsa IKBY'nin geleceğinin karanlık bir tünele doğru gideceğini ifade etti.⁴²

• Ekonomi

Merkezî hükûmet ve IKBY'nin, merkezî hükûmetin 2021 bütçesinde IKBY'nin payı ve memur maaşının gönderilmesi üzerine anlaşmaya çok yakın olduğu belirtildi. Bununla birlikte 12 Aralık'ta Irak Başbakanı Mustafa Kazimi ile Meclis Başkanı Muhammed Halbusi, IKBY heyetini kabul ederek müşterek bir Irak Parlamentosu Maliye Komisyonu toplantısı yapıldığı bildirildi. Toplantı ile ilgili Irak Hükûmet Sözcüsü Hasan Nazım, Erbil ile Bağdat arasındaki sorunların aşılabileceğinden emin olduğu açıklamasında bulundu.⁴³ Fakat IKBY heyetine, Başbakan Yardımcısı Kubad Talabani tarafından başkanlık edildiği gerekçesiyle son karar için Başbakan Mesrur Barzani'nin onayına ihtiyaç duyulduğu vurgulanmıştır. Bunlara rağmen Irak Meclis Başkanı Birinci Yardımcısı Hüseyin Kabi IKBY memur maaşlarının yasal çözümünün, memur maaşlarının doğrudan Bağdat tarafından dağıtılması ile mümkün olacağını dile getirdi.⁴⁴

• Güvenlik

Süleymaniye vilayetinde hafta boyunca protesto gösterileri devam etti. Gösteriler, Süleymaniye merkezinden hemen hemen tüm ilçe ve kasabalarında şiddete dönüşen bir nitelik taşıdı. 5 Aralık'ta Süleymaniye merkezinde güvenlik güçleri tarafından gösteriler sonlandırıldıktan sonra vilayetin ilçelerinde gösteriler tekrar başladı ve tamamen şiddet eylemlerine dönüştü. Göstericilerin, güvenlik güçlerinin kendilerinin üzerlerine ateş açması nedeniyle bazı devlet ve siyasi partilerin binalarının ateşe verildiği bildirildi.⁴⁵ Süleymaniye Güvenlik Komitesi tarafından 4 gün sokağa çıkma yasağı kararı alınırken çoğunu genç ve 18 yaş altının yoğun olduğu göstericiler iktidar ve muhalefeti ayırt etmeden çok sayıda binayı ateşe verdiler.⁴⁶ Şiddetli gösteriler 6 Aralık'ta Piremegrin ilçesinden başlayarak Çamçal, Kalar, Küfrü, Halabca, Pencwen, Hurmal, Saydsadk, Arbat, Ranya, Kaladze, Bazyan, Takya, Darbandihan ve Şehrezur'a kadar yayıldı. 11 Aralık Cuma günü Süleymaniye merkezinde yine barışçılık gösterileri devam etmekteydi ancak güvenlik güçleri tarafından şiddet kullanılarak gösteriler sonlandırıldı.⁴⁷ Hafta içindeki gösterilerinde 8 kişi hayatını kaybederken 100'den fazla kişi yaralandı, 150 devlet kurumuna ait yapı ve siyasi partilerin binası ateşe verildi ve olaylara ilgili olduğu belirtilen 120 kişi yakalandı.⁴⁸ 7 Aralık'ta güvenlik güçleri tarafından NRT medya kuruluşuna operasyon düzenlenerek NRT televizyonunun yayın akışı durdurulduktan sonra

42 <https://esta.krd/21717/>

43 https://www.hawdang.org/2020/12/blog-post_927.html

44 <http://skurd.net/2020/12/08/%>

45 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/0912202022>

46 <https://esta.krd/20803/>

47 <https://mewdamedia.com/articles/12395>

48 https://drawmedia.net/page_detail?smart-id=7341

kanal kapatıldı ve bir asayiş ekibi güvenlik tedbirleri kapsamında televizyonun önüne yerleştirildi.⁴⁹ İKBY Medeniyet Bakanlığının açıklamasına göre "NRT televizyonunun, sorumsuz yayın yaparak Peşmerge güçlerini milis olarak adlandırması nedeniyle 1 hafta kapatma kararı alındı".⁵⁰ Ancak NRT televizyonunun kapatılmasının asıl nedeninin, kanalın Süleymaniye'deki gösterileri aralıksız yayınlaması olduğu yönünde kamuoyunda yorumlar bulunmaktadır.

KYB MKYK üyesi Ata Serawi yaptığı açıklamada, Süleymaniye'deki gösterilerin arkasında İran istihbaratının ve terör örgütü PKK'nın gizli hücrelerinin olduğunu dile getirdi. Ayrıca İKBY Başbakanı Mesrur Barzani de bir basın toplantısı düzenleyerek gösterilerin arkasında yurt dışı kaynaklı bazı güçlerin bulunduğunu ve Suriye'den toplu olarak bazı insanların gösteri bölgelerine taşındığını" ifade etti.⁵¹

Erbil merkezinde özellikle şiddet içeren gösterilerin yapılmadığı gözlemlenirken, Şiladze ilçesinde gençler tarafından 9 Aralık'ta birkaç saatliğine ufak çaplı barışçıl gösterilerin gerçekleştirildiği aktarıldı. Kentteki sakinliğe rağmen, akşam saatlerinde güvenlik güçleri tarafından 5 kişi gözaltına alındı. Öte yandan İKBY'den 16 milletvekili 9 Aralık'ta greve başladıklarını belirtti. Grevin amacının hükûmetin göstericilerin taleplerine yönelik bir an önce adımlar atmasını ve güvenlik güçlerinin göstericilerde şiddet kullanmamasını sağlamak olduğu belirtildi.⁵²

Kamuoyuna yansıyan haberlere göre, Süleymaniye Valisi ve Süleymaniye Güvenlik Komitesi Başkanı Haval Ebubekir'in önümüzdeki günlerde istifa edebileceği belirtilmektedir. Hawlati gazetesinin haberine göre, Haval Ebubekir bir istifa mektubu yazıp önümüzdeki günlerde ilgili makamlara iletebilir. Söz konusu haberlerde, Vali'nin istifa sebebinin Süleymaniye'deki gösterileri yasaklamak zorunda kalması ve göstericilere karşı sert güvenlik önlemleri alması için üzerinde taşıdığı baskılar olduğu aktarıldı.⁵³

• Sosyal Hayat ve Sağlık Durumu:

İKBY'de tespit edilen toplam koronavirüs vaka sayısı 100.129'a yükselirken virüs nedeniyle hayatını kaybeden kişi sayısı 3.282'ye ulaştı. Virüsü yenerek sağlığına kavuşan kişi sayısı ise 67.713 oldu.⁵⁴

49 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/071220202>

50 <https://esta.krd/20898/>

51 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/1112202018>

52 https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/0912202011?fbclid=IwAR3Zv4AxSqk94DbYHL8AjaTM1_

53 https://hawlati.co/page_detail?smart-id=16980

54 <https://esta.krd/22395/>

■ KÖRFEZ GÜNDEMİ

• Suudi Arabistan:

Alman medyası, Almanya hükûmetinin Suudi Arabistan'a silah ihracatı yasağını 2021'in sonuna kadar uzatma kararı aldığını duyurdu. Suudi Arabistan'a yönelik silah ihracatını askıya alma kararı 2018 yılında Suudi gazeteci Cemal Kaşıkçı'nın öldürülmesi ve Suudi Arabistan'ın Yemen'e müdahalesin insani sonuçları nedeniyle uygulanmaya başlanmıştı.⁵⁵

Suudi Arabistan tarafından iki yıl önce barışçıl aktivizm nedeniyle göz altına alınan kadın hakları aktivisti Luceyn el-Hezlul terörizm davalarını ele almak için kurulan özel bir mahkemede krallığın güvenliğini, istikrarını ve ulusal birliğini hedef alan faaliyetlerle suçlanarak yargılanmaya başlandı. Bu sürece tepki olarak BM insan hakları uzmanları, tüm suçlamaların düşürülmesi ve el-Hezlul'un derhal serbest bırakılması için çağrıda bulundu.⁵⁶ Benzer bir kınama ve serbest bırakma talebi ise Amerikan ve Suudi vatandaşı olan Doktor Velid Fitayhi'nin 6 yıl hapse mahkum edilmesi üzerine ABD senatörleri tarafından geldi.⁵⁷

Birleşik Arap Emirlikleri (BAE):

BAE çarşamba günü yaptığı açıklamada, ülkede test edilen Çin merkezli Sinopharm şirketi tarafından üretilen koronavirüs aşısının %86 oranında etkili olduğunu söyledi.⁵⁸

BAE-İsrail normalleşmesi sonrasında karşılıklı atılan iş birliği adımları çerçevesinde işgal altındaki Filistin topraklarındaki yerleşim yerlerinde bulunan İsraili şirketlerin BAE'ye mal ihraç edeceği ortaya çıktı. İşgal altındaki yerleşim yerlerinde üretilen bu ürünler, Arap Birliği'nin kararlarına göre yasa dışı olarak kabul edilmektedir.⁵⁹

Geçtiğimiz haftalarda BAE'ye yönelik 23 milyar dolarlık silah ihracatının ABD yasama organları tarafından veto edilmesine yönelik çeşitli çalışmalar yapılmıştı. Ancak çarşamba günü yapılan oylamada ABD Senatosu bu silah satışının onaylanmaması yönündeki tasarıyı reddetti.⁶⁰

BAE Dışişlerinden Sorumlu Devlet Bakanı Enver Gargaş, salı günü Körfez Krizi'nin çözümüne yönelik atılan olumlu adımlara atıfla Suudi Arabistan, Kuveyt ve ABD'nin, Körfez-Arap birliğini güçlendirme çabalarını takdir ettiğini açıkladı.⁶¹

55 <https://www.aa.com.tr/en/europe/germany-extends-arms-export-ban-on-saudi-arabia/2072316>

56 <https://www.theguardian.com/world/2020/dec/10/saudi-arabia-begins-trial-of-womens-rights-activist-loujain-al-hathloul>

57 <https://www.aljazeera.com/news/2020/12/10/us-lawmakers-decry-prison-sentence-against-us-saudi-doctor>

58 <https://www.ctvnews.ca/world/uae-says-chinese-vaccine-86-per-cent-effective-offers-few-details-1.5223055>

59 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/uae-to-import-settlement-goods-from-israel/2069888>

60 <https://edition.cnn.com/2020/12/09/politics/united-arab-emirates-senate-vote-fail/index.html>

61 <https://www.aljazeera.com/news/2020/12/8/uae-official-lauds-efforts-to-strengthen-gulf-unity>

• Katar:

Katar Emiri Temim bin Hamed es-Sani Katar'ın 2021 mali bütçesini onayladı. Koronavirüs ve düşük enerji fiyatlarının hükûmet gelirleri üzerindeki etkisiyle Katar 2021 yılında son dört yılın en büyük bütçe açığını yönetecek. Katar hükûmet harcamalarını geçen yıla göre %7,5 azaltmayı planlasa da bütçe açığının artması bekleniyor. Bütçe, petrol fiyatlarının varil başına ortalama 40 dolar olacağını öngörerek hazırlandı. Bu bütçeye göre 2021 yılı için tahmin edilen gelir miktarı 160,1 milyar Katar riyali ve harcamalar ise 194,7 milyar Katar riyali olarak belirlenmiştir. Buna göre de 34,6 milyar Katar riyali bütçe açığı öngörülmektedir.⁶²

Katar İçişleri Bakanlığı cumartesi günü yaptığı açıklamada sahil güvenlik güçlerinin Katar karasularında bulunan Bahreyn kruvazöründe balık tutan üç kişiyi tutukladı. Buna karşılık Bahreyn İçişleri Bakanlığı yaptığı açıklamada konu ile ilgili önceden resmî bir bildirim almadıklarını ifade ederken Katar'ın bu adımını Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) ilkelerine aykırı olarak kışkırtıcı ve Katar'ın düşmanlığını yansıttığını belirtti.⁶³

• Yemen:

Riyad Anlaşması'nın uygulanması yönünde önemli bir gelişme yaşandı. Suudi Arabistan liderliğindeki Arap Koalisyonu tarafından yapılan açıklamada Hadi hükûmeti ile BAE destekli ayrılıkçı Güney Geçiş Konseyi (GGK) arasında 24 bakandan oluşan bir hükûmetin bir hafta içerisinde kurulması üzerine anlaşmaya varıldığı açıklandı.⁶⁴ Yine bu gelişmeye göre son zamanlarda Ebyen'de Hadi hükûmeti güçleri ile GGK milisleri arasında yoğunlaşan çatışmalar durduruldu ve her iki grup da bölgeden çekilmeye başladı.⁶⁵

Geçtiğimiz hafta ABD'nin Yemen Büyükelçisi'nin Hadi hükûmeti kontrolü altındaki bölgeye ziyareti sonrasında İran Dışişleri Bakanlığında bir açıklama yapılarak Büyükelçi Henzel'in kara listeye alındığı duyuruldu.⁶⁶ Diğer yandan ABD Hazine Bakanlığı da İran'a karşı bir dizi yaptırım açıkladı. Buna göre İran'ın Yemen'de Husiler kontrolündeki bölgeye gönderdiği Büyükelçi Hasan İrlu ve İran'da yer alan Al-Mustafa Uluslararası Üniversitesi yaptırım listesine alındı.⁶⁷ Bunun haricinde Hazine Bakanlığı Husiler ile iltisaklı 5 kişiyi daha yaptırım listesine aldı.⁶⁸ Hadi hükûmeti yaptırım kararlarının açıklanmasından sonra ise bir açıklamaya yapıp bu gelişmeden dolayı duyduğu memnuniyeti dile getirdi.⁶⁹

62 <https://www.gulf-times.com/story/680017/Amir-approves-general-state-budget>

63 <https://www.reuters.com/article/qatar-bahrain-boat/qatar-says-it-stopped-bahraini-cruiser-in-its-waters-idUSKBN28MOLN>

64 <https://www.reuters.com/article/yemen-security/yemeni-government-separatists-start-executing-riyadh-pact-says-coalition-idUSKBN28K14X>

65 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/yemeni-army-stc-forces-withdraw-from-lines-of-contact/2074259>

66 <https://www.aljazeera.com/news/2020/12/9/iran-blacklists-us-envoy-to-yemen-in-tit-for-tat-move>

67 <https://www.aljazeera.com/economy/2020/12/8/iranian-envoy-to-yemens-houthi-rebels-sanctioned-by-us>

68 <https://www.reuters.com/article/usa-rights-sanctions/u-s-blacklists-people-in-russia-haiti-yemen-for-rights-abuses-idUSKBN28K28S>

69 <https://www.middleeastmonitor.com/20201211-saudi-backed-yemen-govt-hails-us-sanctions-on-houthi-leaders/>

• Kuveyt:

Kuveyt Emiri Şeyh Nevaf, Şeyh Sabah Halid'i başbakan olarak atadı ve hükûmeti kurması için görevlendirdi.⁷⁰ Yeni kurulan parlamentonun ilk oturumunun 15 Aralık'ta gerçekleştirileceği açıklandı.⁷¹

• Umman:

Umman hükûmeti, 103 ülkenin vatandaşının 10 gün süreyle Umman'a vizesiz giriş yapıp kalabileceklerini açıkladı.⁷² Bu adımın hükûmetin turizme ağırlık vererek ekonomiyi çeşitlendirme çalışmaları açısından olumlu olabileceği belirtildi.⁷³

Umman, Fas'ın İsrail ile normalleşme kararını memnuniyetle karşıladıklarını açıkladı.⁷⁴

Bahreyn:

ABD'nin Fas'ın Batı Sahra üzerindeki haklarını tanıdığını ve Al-Dakhla kentinde bir Amerikan Konsoloslugu açacağını duyurması üzerine Bahreyn Kralı İsa el Halife bir açıklama yaparak bu gelişmeden duyduğu memnuniyeti dile getirdi. ABD'nin bu hamlesini Fas'ın toprak bütünlüğünü ve Batı Sahra'daki haklarını kuvvetlendirecek tarihi bir adım olarak nitelendirdi.⁷⁵

Bir diğer gelişme Bahreyn'in ulusal havayolu şirketi Gulf Air'in Bahreynli heyetin İsrail'e ziyareti sırasında beş anlaşma imzalamasıyla gerçekleşti. Buna anlaşmalara göre Gulf Air, Tel Aviv'de bir ofis açacak. Bunun yanı sıra teknoloji paylaşımı, teknik bakım, yer hizmetleri gibi konularda iş birliğine varıldı.⁷⁶

Son olarak, Bahreyn resmî haber ajansında yer alan bir habere göre Bahreyn dünyada Pfizer-BioNTech ortaklığında geliştirilen koronavirüs aşısına onay veren ikinci ülke oldu. Açıklamaya göre aşı tüm vatandaşlara ve yerleşimcilere ücretsiz şekilde uygulanacak.⁷⁷

• Mısır

Geçen hafta başlayan Mısır Cumhurbaşkanı Abdül Fettah el-Sisi'nin Fransa ziyareti bu hafta içinde de devam etti. El-Sisi, Fransa Cumhurbaşkanı Emanuel Macron'dan sonra birçok

70 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2944645&Language=en>

71 <https://gulfnnews.com/world/gulf/kuwait/kuwait-emir-opening-session-of-new-parliament-on-december-15-1.75723477>

72 <https://gulfnnews.com/world/gulf/oman/oman-to-give-a-10-day-free-visa-entry-to-103-countries-1.1607531990454>

73 <https://gulfnnews.com/world/gulf/oman/oman-visa-exemption-a-landmark-decision-and-will-give-tourism-much-needed-shot-in-the-arm-1.75857621>

74 <https://gulfnnews.com/world/gulf/oman/oman-welcomes-moroccos-peace-pact-with-israel-1.75838522>

75 <https://www.bna.bh/en/HMkingwelcomesUSrecognitionofMoroccosovereigntyoverWesternSahara.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDlhqRxxgoYFyR0KYMWqgORg%3d>

76 <https://www.bna.bh/en/GulfAirsignsfiveagreementsinTelAviv.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDope7qNXR6VneXnSdr0XJFU%3d>

77 <https://www.khaleejtimes.com/coronavirus-pandemic/bahrain-says-covid-19-vaccine-free-for-all-citizens-and-residents>

Fransız Bakan ile görüştü. Sisi'nin Fransa ziyareti boyunca Uluslararası İnsan Hakları Organizasyonlarından Macron'a Mısır'daki insan haklarına yönelik Sisi'ye uyarılarda bulunması istendi.⁷⁸ Ancak, Macron Mısır'ın terör ile mücadelede önemli bir müttefik olduğunu Sisi'yi boykot etmektense diyalog yoluyla süreci yöneteceğini açıklayıp talepleri geçiştirdi. Ziyaretinin sonunda el-Sisi'ye Fransa'nın en önemli onur ödülü olan "Legion of Honour" ödülü takdim edildi.⁷⁹ Geçen hafta Mısır tarafından askıya alınan İtalyan öğrenci Giulio Regeni davasına yönelik bu hafta İtalyan hükûmetinden açıklama yapıldı. İtalya Mahkemesinin davayı sonuçlandırdığı ve davada ismi geçen 5 Mısır istihbarat üyelerinden dördünü suçlu bulduğunu duyurdu ve bu isimler için duruşma talep etti. Suçlu bulunan isimler: General Tariq Sabir, At-har Kamel Mohamed Ibrahim, Uhsam Helmi ve Magdi Ibrahim Abdelal Sharif. Mısır hükûmeti yönlendirilen suçlamaları reddetti ve yeterli kanıtın bulunmadığını söyledi.⁸⁰ Mısır, bu hafta içerisinde alınan Fas ile İsrail arasındaki normalleşme kararını takdir etti. Bu zaman kadar bütün gerçekleşen normalleşme kararlarına sıcak bakan Mısır, bu seferki kararın da bölge barışına katkı sağlayacaklarını umduklarını söyledi.⁸¹ Hafta başında Halife Hafter Kahire'ye resmî bir ziyaret gerçekleştirdi. Burada Mısırlı yetkililer ile görüştüktan sonra ziyaretine Paris rotasıyla devam etti. Yapılan Mısır ziyaretine dair detaylı açıklama yapılmadı.⁸² Bu hafta başında Mısır ordusu eylülde bu yana Sina bölgesinde gerçekleştirilen operasyonlarda 40 radikal İslamcı teröristin etkisiz hâle getirildiğini duyurdu. Yapılan operasyonlarda yüzlerce mühimmatın ele geçirildiği kaydedildi.⁸³

• Libya

Bu hafta, Libya Savunma Bakanı Selahaddin Nemruş'tan Hafter'in askerî saldırılarının devam etmesi hâlinde ateşkes anlaşmasından çekileceklerine dair açıklamalar gelmiştir. Nemruş, geçtiğimiz haftanın sonunda güneydeki kentlere Hafter milislerince düzenlenen saldırıların barış sürecini tehlikeye attığına değinerek BM'ye çağrıda bulunmuştur.⁸⁴ Pazartesi günü, Libya Devlet Yüksek Konseyi Başkanı Halid El-Mişri'nin Türkiye'nin Libya Büyükelçisi Serhat Aksen ile görüşerek hem Hafter saldırılarını hem de ülkedeki askerî durumu ve Libya Siyasi Diyalog Forumu'ndaki gelişmeleri tartıştığı bilinmektedir.⁸⁵ Aksen'in ayrıca güvenlik alanında iş birliğini ele almak üzere UMH'nin İçişleri Bakanı Fethi Başağa'yı da ziyaret ettiği açıklanmıştır.⁸⁶ Bununla birlikte, Libya Siyasi Diyalog Forumu'nun son oturu-

78 <https://www.france24.com/en/france/20201207-live-macron-and-egypt-s-sisi-hold-joint-press-conference-in-paris>

79 <https://www.aljazeera.com/news/2020/12/10/macron-gave-sisi-frances-highest-award-on-paris-visit-official>

80 <https://www.middleeasteye.net/news/italy-indict-egypt-security-officers-torture-and-death-regeni>

81 <https://www.timesofisrael.com/egypt-bahrain-and-uae-praise-us-brokered-normalization-between-israel-morocco/>

82 <https://www.libyanexpress.com/haftar-in-cairo-on-official-visit/>

83 <https://nation.africa/kenya/news/africa/egyptian-army-says-killed-40-suspected-jihadists-in-sinai-3222398>

84 <https://www.aa.com.tr/en/africa/libya-threatens-to-withdraw-from-ceasefire-over-haftar/2068265>

85 <https://www.libyaobserver.ly/inbrief/al-mishri-discusses-developments-libya-turkish-ambassador>

86 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/turkiyenin-libya-buyukelcisi-aksen-libya-icisleri-bakani-basaga-ile-guvenlik-konularini-gorustu/2071762>

munda oy birliğine varılamadığı bildirilmiştir. Seçim mekanizması seçeneklerinin tartışıldığı oturumda sağlanması gereken %75 oy çokluğu sağlanamamıştır ve dolayısıyla henüz bir seçim mekanizmasında karar kılınamamıştır.⁸⁷ BM'nin hafta içerisinde yaptığı açıklamaya göre "Libya Ekonomi Görüşmeleri" 14-15 Aralık'ta Cenevre'de gerçekleşecektir. Libya halkının ihtiyaçları doğrultusunda ekonomik düzenlemeleri ele almak için toplanan gruba eş başkan sıfatıyla Mısır, ABD ve Avrupa Birliği'nin de katılacağı bildirilmiştir.⁸⁸ Bu hafta, 5 Aralık'ta Hafter milisleri tarafından talimatlara uymadığı ve yasak ilan edilen bölgeye girdiği iddiasıyla alıkonan Türk ticari kargo gemisi mürettebatıyla birlikte serbest bırakılmıştır.⁸⁹ Ayrıca bu hafta, Türk askerinin Libya'daki görev süresinin 18 ay uzatılmasına dair TBMM Başkanlığına Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi sunulmuştur.⁹⁰

• Tunus

Bir süredir devam eden ve özellikle koronavirüsle beraber artan işsizliğin sebep olduğu krizin protesto edildiği gösteriler neticesinde bu hafta Gabis kentinde iş imkânı oluşturmak için bir kalkınma planının hazırlandığı duyurulmuştur. Başbakan Hişam el-Meşişi tarafından, sosyal, ekonomik, sağlık, çevre, sanayi, enerji, ulaştırma, tarım ve turizm alanlarını kapsayan kalkınma planının hızla uygulamaya geçmesi için bölgeye bir ekibin gönderileceğini bildirilmiştir.⁹¹ Ayrıca, bu hafta Tunus'ta sağlık çalışanları da koronavirüsün ağırlaştırdığı çalışma şartlarını protesto etmek için gösteriler düzenlemiştir. Protestolarla sağlık sektöründe reform talep eden sağlık çalışanları ağırlaşan koşullarla birlikte 27 yaşındaki bir doktorun hayatını kaybetmesine de sesini yükselterek Sağlık Bakanlığının önünden başlayarak Başbakanlık ve diğer hükümet binalarının önünde toplanmıştır.⁹² Hafta içerisinde Tunus Parlamentosu, İçişleri Bakanı Tefvik Şeref Eddine'yi Fransız hükümetinin Tunus vatandaşlarını sınır dışı etmesini kabul etmesi üzerine eleştirmiştir. Parlamento Başkanı açıklamalarında bunun "tehlikeli olduğunun" ve kendi isteği üzerine dönenlerin kabul edilmesi gerektiğinin fakat sınır dışı edilmelerin uygun olmadığını altını çizmiştir.⁹³ Bu hafta Cumhurbaşkanı Kays Said'in Katar Başsavcısını Kartaca Sarayı'nda kabul ettiği açıklanmıştır. Cumhurbaşkanlığına yapılan açıklamada, görüşmenin Tunus ve Katar arasındaki iş birliğinin artırılmasını da içerdiğine değinilmiştir.⁹⁴ Perşembe günü Cumhurbaşkanı Kays Said Çin'in yardımıyla kurulan yeni hastanenin açılışını yapmıştır. Ülkenin güneydoğusunda yer alan hastanenin

87 <https://www.dailysabah.com/world/africa/latest-session-of-libyan-political-dialogue-forum-ends-without-consensus>

88 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bm-libya-ekonomi-gorusmeleri-cenevrede-gelecek-hafta-yapilacak/2073903>

89 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/libyada-hafter-guclerinin-alikoydugu-turk-gemisi-serbest-birakildi/2072543>

90 <https://www.yenisafak.com/en/news/turkeys-presidency-sends-parliament-libya-troops-motion-3556406>

91 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tunus-hukumeti-protestolar-sonrasi-gabis-icin-kalkinma-plani-acikladi/2074740>

92 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tunusta-saglik-calisanlari-sektorde-reform-talebiyle-meydanlara-indi/2070113>

93 <https://www.libyanexpress.com/tunisia-parliament-criticises-france-for-deporting-its-citizens/>

94 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tunus-cumhurbaskani-said-yolsuzluk-oldugu-muddetce-surdurulebilir-kalkinma-mumkun-degil/2068939>

açılışına Çin'in Tunus Büyükelçisi, Tunus Savunma Bakanı, Sağlık Bakanı ve iki ülkenin farklı temsilcilerinin de katıldığı biliniyor.⁹⁵

• Cezayir

Bu salı, Etiyopya'nın Cezayir Büyükelçisi ve Cezayir Sanayi Bakanı bir araya gelerek iki ülkenin özellikle sanayi alanında iş birliği potansiyellerinin üzerinde durmuşlardır. İki ülkenin sanayileşmedeki ortaklığının Afrika içindeki ticareti olumlu yönde etkileyeceğinin altı çizilmiştir.⁹⁶ Hafta içinde Cezayir'in Polisario Büyükelçisi Abdulkadir Talip Ömer yaptığı açıklamada, Trump'ın Rabat ve Tel Aviv'le yaptığı anlaşmanın geçersiz olduğunu, yasa dışı sayıldığını ve BM hükümlerine ters düştüğünü belirtmiştir. Ömer, özellikle bu anlaşmayla Sahra halkının haklarının gözetilmediğinin altını çizmiş ve anlaşmanın Sahra halkının kararlılığının önünde engel teşkil etmeyeceğini vurgulamıştır.⁹⁷ Cezayir Başbakanı Abdülaziz Cerrad, Hükümet Arşiv Merkezine yaptığı ziyaretindeki konuşmasında bir kez daha Fas ve İsrail arasında imzalanan anlaşmaya değinerek, Cezayir'in de sınırlarına yaklaşıldığını ve ülkesinin hedef alındığını vurgulamıştır. Cerrad, dışarıdan gelen ve ülkenin güvenliğini tehdit eden faktöre karşı içeride birlik olma çağrısında bulunmuştur.⁹⁸ Bu hafta verdiği röportajda Rusya'nın Cezayir Büyükelçisi İgor Belyaev, Rusya'nın Cezayir'e koronavirüs aşısı tedariki sağlamak üzere hazır olduğunu duyurmuştur. Belyaev açıklamasına, konunun Cezayir'in üst düzey yöneticileriyle de istişare edildiğini eklemiştir.⁹⁹ Son olarak, bir süredir Almanya'da tedavi gördüğü bilinen Cumhurbaşkanı Abdulmecid Tebbun'un ülkeye dönüşüyle ve görevinin başına geçmesiyle ilgili herhangi bir açıklama yapılmamıştır.¹⁰⁰

• Fas

Afrika Birliği tarafından Sahravi halkının içinde bulunduğu duruma yönelik yapılan toplantıda Afrika liderleri Fas'ın ateşkesi ihlalini sert bir dille kınadı ve Sahravi halkı için self-determinasyon referandumu önerdi. Afrika Birliği'nin dönemsel başkanı Güney Afrika Cumhurbaşkanı Cyril Ramaphosa Fas ile Batı Sahra arasında El-Gueguerat'ta gerçekleşen silahlı çatışmalardan endişe duyduklarını söyledi.¹⁰¹ Bu söyleme ek olarak, Sahravi Arap Demokratik Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Bir Lehlu Fas'ın 1975'ten beri yükselttiği tansiyonun bölgesel güvenliğe tehdit olduğunu açıkladı.¹⁰² Bu hafta içinde, Türkiye'nin önde gelen perakende sa-

95 http://www.xinhuanet.com/english/2020-12/11/c_139580406.htm

96 <https://allafrica.com/stories/202012100195.html>

97 <https://www.middleeastmonitor.com/20201212-polisario-ambassador-to-algeria-trump-agreement-with-rabat-and-tel-aviv-is-null-and-void/>

98 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cezayir-basbakani-dis-guclerin-sinirda-yuruttukleri-faaliyetlerle-ulkesini-hedef-aldigini-vurguladi/2074774>

99 <https://www.aninews.in/news/world/asia/russia-ready-to-produce-covid-19-vaccine-in-algeria-says-ambassador20201208132739/>

100 <https://www.middleeastmonitor.com/20201210-algerias-guessing-game-about-its-president-continues/>

101 <https://www.spsrasd.info/news/en/articles/2020/12/07/29381.html>

102 <https://www.spsrasd.info/news/en/articles/2020/12/08/29420.html>

tıcılarından BIM Şirketi, Fas'taki hisselerinin %35'ini Birleşik Krallık merkezli Helios Yatırım Partnerleri Şirketine sattı. BIM SARL Marketleri 2008'den beri Mağreb bölgesinde etkin bir şekilde bulunmaktadır.¹⁰³ Bu hafta içinde Fas ile İsrail normalleşme kararı aldı. Bu karar ile Fas son 4 ay içerisinde İsrail ile normalleşen dördüncü Arap ülkesi oldu. Kararın alınmasında ABD'nin Batı Sahra üzerinde Rabat'ın iddialarını tanıma şartı belirtildi. Kararın ardından Fas Kralı VI. Muhammed, Filistin Cumhurbaşkanı Mahmut Abbas'ı arayarak Fas'ın hâlen Filistin halkına karşı tutumunun aynı olduğunu ve iki-devlet çözümünü desteklediklerini söyledi.¹⁰⁴ ABD'nin Batı Sahra üzerinde Fas egemenliğini tanımasının üzerine BM Genel Sekreteri Antonio Guterres BM'nin Batı Sahra meselesindeki tutumunun değişmediğini söyledi. Ayrıca, Guterres çözümün hâlâ BM Güvenlik Konseyinde çözülebileceğini ekledi.¹⁰⁵ İsrail ile normalleşme kararının ardından, Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu Fas Dışişleri Bakanı Nasser Bourita ile telefon görüşmesi gerçekleştirdi. Görüşmede Çavuşoğlu, Türkiye'nin Filistin meselesine zarar verecek bütün kararlara karşı olduklarını söyledi.¹⁰⁶

ENERJİ GÜNDEMİ

• Dünya Geneli

Avrupa Birliği (AB) ülkeleri, sera gazı emisyonlarını önümüzdeki on yılda 1990'da ölçülen seviyelere göre %55 azaltma konusunda anlaştıklarını ve 2050 yılına kadar iklimi nötr (climate-neutral) hâle getirme çabalarında kritik bir aşama kaydedildiğini açıkladılar. Sera gazı etkisinin azaltılması için AB'nin 2,2 trilyon USD bütçe ayırdığı belirtildi.¹⁰⁷

GlobalData'nın analizine göre, 2024 yılına kadar Nijerya'nın rafinaj kapasitesine günde 1,5 milyon varillik bir artış gerçekleştireceği açıklandı. Analiz ayrıca, 2024 yılına kadar Afrika'daki rafineri kapasitesine %15'lik katkıda bulunup günde yaklaşık 310 bin varil ekleyerek Ceza-yir'in Nijerya'dan sonra 2. sırada yer alması beklendiği bildirildi.¹⁰⁸

Rusya, önümüzdeki on yıl içinde hem ekonomik hem de çevresel nedenlerle doğal gazı yurt içi erişimi genişletmek için 25 milyar USD yatırım yapmayı planladığını açıkladı. Gazprom'un bu programının büyük bir kısmını üstlenmesi beklendiği de bildirildi.¹⁰⁹

Trans-Adriyatik Boru Hattı'nın (TAP) faaliyete geçmesiyle birlikte Yunanistan'ın doğal gaz tedarik şirketi DEPA aracılığıyla, ülkenin yıl sonuna kadar Azerbaycan'dan gaz almaya başlayacağı bildirildi. Ayrıca TAP sayesinde, Yunanistan'ın Güneydoğu Avrupa'da, Rusya dışındaki

103 <https://www.dailysabah.com/business/turkish-retailer-bim-to-sell-35-share-in-its-moroccan-subsiary/news>

104 <https://www.middleeasteye.net/news/israel-morocco-normalisation-us-western-sahara-recognises>

105 <https://www.morocoworldnews.com/2020/12/328476/un-position-unchanged-after-us-recognizes-morocco-western-sahara-sovereignty/>

106 <https://www.yenisafak.com/en/news/turkish-moroccan-foreign-ministers-speak-by-phone-3556313>

107 <https://www.nytimes.com/2020/12/11/world/europe/eu-climate-emissions.html>

108 <https://www.globaldata.com/nigeria-spearhead-africa-refinery-capacity-additions-2024/>

109 <https://www.naturalgasworld.com/gazproms-domestic-chores-ngw-magazine-83927>

kaynaklardan gelen en önemli gaz merkezi hâline gelebileceği açıklandı. Bunların yanı sıra Yunanistan'ın, Yunanistan-Bulgaristan doğal gaz boru hattı ve Dedeağaç'ın LNG terminali gibi diğer projelerle birlikte Güneydoğu Avrupa'daki doğal gaz hub'ı olma yönünde önemli bir konuma geleceği iddia edildi.¹¹⁰ Chevron, Orta Asya'da projelerini genişletmek için Kazakistan'da bulunan Tengiz sahasında sermaye gücünü daha fazla arttırmak için 14 milyar USD'lik bütçe ayırdığını açıkladı.¹¹¹

• Ortadoğu

İsrail ve Birleşik Arap Emirlikleri, petrol ve gaz sektöründe iş birliğini görüşmek üzere görüşme gerçekleştirdiklerini açıkladılar. Görüşmede Kızıldeniz'i Akdeniz'e bağlayacak bir petrol boru hattıyla ilgili istişare gerçekleştirildiği düşünülmektedir.¹¹²

İngiltere yönetiminin Suudi Arabistan'daki insansız hava araçları saldırılarına karşı savunmaya yardımcı olmak için ve petrol sahalarını korumak için İngiliz Kraliyet Kara Kuvvetleri bağlı 16. Topçu Alayını gizlice Kraliyete, parlamentoya ve kamuoyuna bilgi vermeden bölgeye gönderdiği iddia edildi.¹¹³

Aksa Enerji Üretim AŞ, Türkiye-İrak elektrik iletim hattı üzerinden Irak'a 150 megavata kadar elektrik ihracatı başlatmak için EPDK'nin yaptığı başvuruyu onayladığını açıkladı. TEİAŞ ile enerji ihracat faaliyetlerinin yakında başlamasının beklendiği açıklandı.¹¹⁴

İrak devlet petrol pazarlamacısı SOMO tarafından düzenlenen beş yıllık petrol alımı ihalesinin Çinli devlet petrol şirketi Zhenhua Oil Corp.'ın teklifi doğrultusunda şekillenebileceğini açıkladı. Çinli şirket ihaleyi kazanırsa, 1 Temmuz 2021 ile 30 Haziran 2022 tarihleri arasında 48 milyon varil ham petrol karşılığında SOMO'ya yaklaşık 2,5 milyar dolar ödeyecek.^{115 116}

İrak Petrol Bakanlığı yaptığı açıklamada, Kerkük'ün 20 km güneybatısındaki Khabbaz petrol sahasındaki iki kuyunun terör saldırısında patlayıcılarla ateşe verildiğini ancak sahadaki üretimin etkilenmediğini bildirdi.¹¹⁷

İrak Petrol Bakanı yaptığı açıklamada, Irak'ın 2021 bütçesini varil başına 42 USD petrol fiyatına dayandırmayı planlandığını açıkladı.¹¹⁸

110 <https://www.euractiv.com/section/azerbaijan/news/greece-becomes-most-important-hub-for-alternative-gas-in-southeastern-europe/>

111 <https://www.oilandgas360.com/chevrons-14-billion-budget-prioritizes-kazakhstan-over-permian-basin/>

112 https://www.rigzone.com/news/wire/uae_and_israel_eye_oil_and_gas_cooperation-10-dec-2020-164075-article/

113 <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/uk-troops-saudi-arabia-arms-oil-fields-mod-parliament-secret-b1762474.html>

114 <https://cn.reuters.com/companies/AKSEN.IS/key-developments>

115 <https://www.bnnbloomberg.ca/china-set-to-bail-out-iraq-with-multibillion-dollar-oil-deal-1.1533455>

116 <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-12-08/iraq-picks-china-s-zhenhua-for-pre-payment-oil-supply-deal>

117 <https://www.hartenergy.com/news/iraq-oil-wells-set-oblaze-terrorist-attack-191296>

118 <https://www.argusmedia.com/en/news/2166469-iraq-to-base-2021-budget-on-42bl-oil-price-update>

İran Cumhurbaşkanı'nın yaptığı açıklamaya göre, İran'ın 2021 bütçesinin ham petrolün varil başına 40 USD fiyatla satılması ön görülecek şekilde hesaplandığı belirtildi.¹¹⁹

Irak, Asya satışlarında Umman/Dubai karşılaştırma fiyatına göre Basra Light ham petrolünün ocak ayı resmî satış fiyatını (Official Selling Price:OSP) önceki aya göre varil başına 5¢ ile 40¢ arasında düşürürken, Basra Medium'un OSP'sini 65¢ düşürdüğünü ve Basra Heavy'nin OSP fiyatını 65¢ düşüşle -1.60\$/varilden fiyatlandığını bildirdi.¹²⁰ Suudi Arabistan ise Asya satışlarında karşılaştırma fiyatlarına oranla bütün OSP'lerini arttırdığını bildirdi, böylece tüm sınıflardaki OSP'ler, Arab Light 80¢, Extra Light'ın 80¢, Super Light'ın 60¢, Arab Medium 55¢ ve son olarak Arab Heavy 40¢ artış alacak şekilde fiyatlandırıldı.¹²¹ Bunun yanı sıra BAE de OSP fiyatlarında artış gerçekleştiren petrol üreticisi ülkeler arasında.

Irak Petrol Bakanı yaptığı açıklamada, ExxonMobil'in West Qurna I sahasındaki ortaklarına hissesini satacağı yönünde çıkan haberleri yalanladı. Ayrıca, Irak'ın bölgelerindeki uluslararası şirketlerin yardımıyla gaz yatırımları geliştirmeye devam edeceğini de bildirdi.¹²²

İKBY yaptığı açıklamada Irak Merkezî hükûmetinin İKBY'deki memur maaşları için fon ayırması karşılığında, İKBY'nin merkezî hükûmete belirtilmemiş bir miktarda ham petrol vereceğini ve Irak Federal Mali Açığı yasasına uyacağını bildirdi.¹²³

Abu Dabi Ulusal Petrol Şirketi (ADNOC) yaptığı açıklamada, ABD'li Occidental Petroleum Corp'a bir kara (onshore) petrol arama imtiyazı verdiğini açıkladı. Yapılan açıklamada, Occidental'ın, petrol ve gaz için katılım ücreti dahil 140 milyon USD yatırım yapacağı ve keşif aşamasında %100 hisseye sahip olacağı belirtildi.¹²⁴ Ayrıca Occidental, başarılı bir ticari keşfin gerçekleştirirse ADNOC'nin imtiyazda %60 hisseye sahip olma seçeneğine sahip olduğu bir üretim imtiyazı alma hakkına sahip olacağı da açıklandı.¹²⁵ Bunların yanı sıra ADNOC, üretim kapasitesini artırmak için 122 milyar dolar harcamayı planladığını ve uzun vadeli hedefi olarak ise kapasitelerini 5 milyon varile çıkararak Murban ham petrolünü bölgesel bir kriter olarak belirlemeyi planladıklarını açıkladı.¹²⁶

119 <https://irannewsupdate.com/news/economy/irans-2021-22-budget-based-on-imagination/>

120 <https://www.somooil.gov.iq/>

121 <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/podcasts/oil/121020-us-crude-2020-big-year-challenges-changes>

122 <https://alkhaleejtoday.co/business/5526996/Iraq-will-continue-to-develop-gas-investments-with-the-help-of.html>

123 <https://oilprice.com/Latest-Energy-News/World-News/Kurdistan-To-Hand-Over-Oil-Revenue-To-Iraq-In-Exchange-For-Funds.html>

124 <https://www.ogj.com/exploration-development/article/14188709/occidental-awarded-rights-for-abu-dhabi-onshore-block-5>

125 <https://www.reuters.com/article/adnoc-occidental-contract-idAFL1N2IP0F2>

126 <https://www.worldoil.com/news/2020/12/4/abu-dhabi-s-long-term-oil-ambitions-become-clear-in-opecplus-clash>

OPEC yaptığı açıklamada, Libya'nın karşı karşıya olduğu zor koşullar nedeniyle onu üretim kesintilerinden muaf tuttuğunu açıkladı. Libya Ulusal Petrol Şirketi de toplantıda alınan kararı doğruladı.¹²⁷

Darbeci General Halife Hafter'in Trablus'un güneyindeki Ubari kentinde Sharara petrol sahasının yakınlarında bulunan hükûmet kontrolündeki Ali Kanna Ordu Kampı'na saldırı başlattığı açıklandı.¹²⁸

General Hafter'in sözcüsü yaptığı açıklamada, bir Türk şirketi tarafından işletilen Jamaika bayrağını taşıyan Mabrouka isimli gemiye el konulduğu bildirdi. Gemide Türk uyruklu 7, Hindistan uyruklu 7 ve Azerbaycanlı 1 kişinin bulunduğu ve geminin Libya'daki Misurata Limanı'na doğru gittiğini açıkladı.¹²⁹

İran Cumhurbaşkanı Hasan Ruhani yaptığı açıklamada, İranın 21 Mart 2021'de başlayacak bir sonraki İran takvim yılında petrol üretimini ve satışlarını 2,3 milyon varil olacağını bildirdi.¹³⁰

131 132

Mısır, petrol maliyetlerindeki artışa karşı kendini korumak için daha fazla türev sözleşmeleri satın aldığını bildirdi fakat miktarı konusunda bilgi vermedi.¹³³

Cezayir, üretim miktarlarında ve ihracat gelirinde yaşanan düşüşün ardından yatırım ortamını iyileştirmeyi amaçlayan yeni bir enerji yasasını geçtiğimiz yıl onaylamasının ardından Cezayirli Sonatrach ve İtalyan Eni arasında 10 Aralık 'ta, Berkine Havzası'ndaki doğal gaz arama ve üretim ortaklıklarını artırmak için bir mutabakat anlaşması imzaladıklarını açıkladı.¹³⁴

Qatar Petroleum, üretim artışlarından önce uzun vadeli LNG tedariki için çeşitli alıcıları güvence altına almak için harekete geçeceğini açıkladı. Daha önce bu tarz hamleleri, Ortadoğu Körfez ulusal petrol şirketleri, Saudi Aramco ve ADNOC ham petrol ve ürünleri için gerçekleştirmişti.¹³⁵

Suudi Arabistan, Saudi Aramco'nun yan kuruluşlarındaki bazı hisseleri satarak bütçe açıklarını kapatmayı amaçlıyor. Bu kapsamda Aramco boru hatlarındaki hisselerini satarak yak-

127 <https://www.middleeastmonitor.com/20201205-opec-exempts-libya-from-oil-production-cut/>

128 <https://www.middleeastmonitor.com/20201207-libya-haftars-militia-attacks-army-camp-near-sharara-oil-field/>

129 <https://kitabab.com/news/قد-تواجه-بعملي-عسكري-مناوشات-كلامية-تر/>

130 <https://en.mehrnews.com/news/166956/No-talks-needed-for-reviving-JCPOA>

131 <https://oilprice.com/Energy/Energy-General/Iran-Prepares-For-Oil-Export-Boost.html>

132 <http://www.irdiplomacy.ir/fa/news/1997940/روحانی-تولید-و-فروش-نفت-ایران-در-سال-آینده-کاملاً-متفاوت-خواهد-بود>

133 https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-12-09/egypt-buys-huge-oil-hedge-to-lock-in-gains-from-price-rout?sref=UXGbB6iF&utm_campaign=socialflow-organic&utm_medium=social&utm_source=twitter&utm_content=energy&cmpid%3D=socialflow-twitter-energy

134 <https://www.hartenergy.com/news/algerias-sonatrach-eni-sign-mou-boost-partnership-191322>

135 <https://www.petroleum-economist.com/articles/midstream-downstream/lng/2020/qatar-targets-long-term-and-spot-lng-markets>

laşık 10 milyar USD elde etmek amacıyla Moelis & Co. finansal danışmanlık şirketini görevlendirdiğini açıkladı.¹³⁶

Filistin Yönetimi yaptığı açıklamada, İsrail'den gaz ithalatı da dâhil olmak üzere Gazze'de enerji çeşitliliğini artırmak için her türlü iř birliğine açık olduklarını bildirdi. Ayrıca, Mısır'dan sağlanan enerji arzının kesintiye uğradığı, Gazze'nin mevcut elektrik ihtiyacı 560 megavatken řu an sadece 200 megavat elektrik arzı sağlanabildiği açıklandı. Gazze'nin elektriğinin yaklaşık %60'ı İsrail'den ithal edilirken geri kalanı da yerel dizel yakıtlı elektrik santrali tarafından üretiliyor.¹³⁷

136 <https://oilprice-com.cdn.ampproject.org/c/s/oilprice.com/Latest-Energy-News/World-News/Aramco-To-Sell-Stakes-In-Subsidiaries-To-Raise-Cash.amp.html>

137 <https://www.dw.com/en/negotiators-hope-to-solve-gaza-energy-crisis-by-the-end-of-2022/a-55852868>

RUS BASININDA ORTADOĞU GÜNDEMİ (7-13 ARALIK 2020)

• “Beyin Avcıları”

İran nükleer fizikçisi Muhsin Fahrizade'nin başkent Tahran yakınlarında uğradığı suikast Rusya basınının gündeminde yer almaya devam ediyor. “Komersant.ru” gazetesinin 7 Aralık tarihli sayısında politikacı ve muhabir Vladimir Beyder'in “Beyin Avcıları” başlıklı değerlendirmesinde “İran atom bombasının babası” olarak nitelendirilen Muhsin Fahrizade'nin öldürülmesine yol açan nedenler incelenmiştir. Yazara göre nükleer fizikçiyi kimin, nasıl öldürdüğü ile ilgili farklı ayrıntıları içeren görüşler ileri sürülse de onlara inanmak mümkün değildir. Prensip olarak, Muhsin Fahrizade olayında önemli olan onun nasıl öldürülüşü değil, suikasta yol açan nedenlerin incelenmesidir. Rus uzman, bu konuda Fahrizade'yi Sovyet Bilim Adamı Saharov'la kıyaslamış; insancıl mülahazalara dayanarak başka bir ülkenin vatandaşlarını, özellikle de bilim adamlarını öldürmek için devlet katillerinin gönderilmesinin kabul edilemez olduğunu ifade etmiştir. Beyder'e göre, Sovyet fizikçisi Andrey Saharov da bomba yapmasına rağmen Merkezî İstihbarat Teşkilatı (CIA), onu öldürmek için katillerini göndermedi. Saharov ile kıyaslandığında Tahran şehidinin ana faaliyeti bilim değildi. İran Savunma Bakanlığı Araştırma ve İnovasyon Kurumuna yaptığı başkanlık görevi bile sadece bir kamuflaj oluşturmaktaydı. Aslında Fahrizade, askerî yönü de dâhil olmak üzere tüm İran nükleer ve füze programını yönetiyordu. Sovyet benzetmesine göre Fahrizade İran'ın nükleer programında Saharov değil, Beria rolünde olmuştur.

Yazara göre “Siyonist varlığı” yeryüzünden silmeyi vaat eden İran nükleer silahları, İsrail için gerçek bir tehdit olarak algılanmaktadır. Ayrıca, Obama döneminde İran'ın bölgedeki konumuna değinen Rus politikacı, İran'a uygulanan yaptırımların kaldırılması Ortadoğu'da İran hegemonyasına yol açmanın yanı sıra, İsrail ve Sünni Arap ülkeleri için yeni tehditlere ve istikrarsızlığa neden olacaktır. Yazara göre, sonuçta İran sadece terörün ana sponsoru değildir, aynı zamanda gizlice nükleer silah projesi geliştirmeye devam etmiştir. Makalede İsrail'in Fahrizade'yi İran'ın nükleer bombaya doğru ilerlemesini hızlandıran faktör olarak algılandığı ve İsrail'in bu faktörü ortadan kaldırmak dışında seçeneği olmadığı belirtilmiştir.

• “Hafter, Türk Filosunun Hareketliliği Nedeniyle Alarm Veriyor”

Rusya'nın “Nezavismaya” gazetesinin 8 Aralık tarihli sayısında uzman görüşlerine dayanan “Hafter, Türk Filosunun Hareketliliği Nedeniyle Alarm Veriyor” başlıklı değerlendirme yayımlandı. Makalede, Hafter'in Kahire'de, eski Cemahiriye'deki çatışmanın tırmanma riskini ele aldığı ifade edilmiştir. Hafter'e göre, Trablus ve destekçisi Ankara'nın amacı müzakere sürecine engel olmaktır. Yazıda Halife Hafter'in, sadece Batı Libya'da yabancı paralı askerle-

rin ve askeri teçhizatın yoğunluğunun artmasından değil, aynı zamanda Türk gemilerinin faaliyetlerinden de endişe duyduğu ifade edilmiştir. Makalede görüşleri paylaşılan İktisat Yüksekokulu Siyaset Bilimi Bölümünde Kıdemli Öğretim Görevlisi Grigory Lukyanov, Hafter'in korkularının sebepsiz olmadığını söylemektedir. Uzmana göre, BM Libya Destek Misyonu tarafından başlatılan Tunus'taki siyasi forum, geleneksel Amerikan yaklaşımını göstermiştir: Platformda diyalog konularının tartışılabileceği tek bir siyasi yapı yoksa o zaman oluşturulması gerekmektedir. Uzman, aynı zamanda forumun temsilci seçiminin şeffaf olmayan yapısı ve şüpheli kararları nedeniyle eleştirildiğini belirtmiştir.

Grigory Lukyanov, uluslararası kuruluşların gösterdiği çabaların önemli olduğunu vurgulamıştır. Diğer yandan son aylarda, partilerin Libya topraklarında yabancı askerî uzmanların varlığını azaltmaya hazır olduklarına dair bildirimlerine rağmen, kademeli bir restorasyon ve askerî güç birikimi olduğu görülmüştür. Uzmana göre bu, sadece askerî personelin eğitimi için yeni programların geliştirilmesi ve Libya subaylar için Türkiye'de ve Libya topraklarında eğitim kurslarının geçişi hakkında düzenli raporlar yayınlayan Türkiye tarafından gerçekleştirilmemektedir. Türkiye'nin pek çok konuyu ele aldığı faaliyetin, Libya Ulusal Ordusunda şüphe uyandırdığını vurgulayan Rus uzman bu nedenle Libya'nın el-Jufra-Sirt hattında askerlerini geri çekmek için acele etmediğini belirtmiştir. Ayrıca Libya Ulusal Ordusu savunucuları, Sudan ve eski Sovyet topraklarında yabancı paralı askerlerin varlığından bahsetmektedir. Grigory Lukyanov'a göre, bu gerçek doğrulanırsa siyasi koşullara saygı gösterilmemesi ya da bunların gözetimi sorgulanabilir.

• “Rusya ve Avrupa Birliği Suriye’de” Yeni Yaklaşımlar mı Aranıyor?

Bu hafta Rusya'nın önde gelen araştırma, yayın ve eğitim faaliyetleri yapan bağımsız düşünce kuruluşu- Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyinin “Rusya ve Avrupa Birliği Suriye’de. Yeni Yaklaşımlar mı Aranıyor?” başlıklı bir çalışma yayımlandı. Çalışmada Rusya Olağanüstü ve Tam Yetkili Büyükelçisi Aleksandr Aksenyonk ve Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyinin Baş Yöneticisi (CEO) Andrey Kortunov'un değerlendirmeleri yer almıştır. Çalışmada Suriye'ye yönelik AB stratejisinin yeniden gözden geçirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Çalışmada, Avrupa Birliği ve üye devletlerinin şimdiye kadar yerel çatışmaların dinamikleri veya Suriye liderliğinin davranışları üzerinde somut bir etkiye sahip olamadıkları, öte yandan Avrupa'nın konumunun zayıflığı yüzünden acil yardımın halka etkili bir şekilde sağlamaması nedeniyle AB'nin Suriye yaklaşımı etkisiz olarak değerlendirilmiştir. Uzmanlara göre AB, Suriye meselesine yaklaşımını yeniden gözden geçirmezse Suriye halkı belirsiz bir süre boyunca uluslararası yardımlar almak mecburiyetinde kalacaktır. Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyinin Uzmanları Andrey Kortunov ve Aleksander Aksenok, Suriye'nin yeniden yapılmasının temel sorunları kapsamında uygulanan stratejileri, mevcut süreçlerin uluslararası durumu, yaptırımların etkinliği ve dönüşüm ihtiyacına ilişkin incelemelerde bulunmuşlardır. Uzmanlara göre, Suriye sorunu sistematik yaklaşımların geliştirilmesini önemli kılmaktadır.

Çalışmada, Suriye'nin çatışma sonrası yeniden inşasında tarafların etkileşim olasılığı ve mevcut durum üzerindeki etkilerini artırma ihtimali vurgulanmıştır.

• **“İran, Golan Tepelerini Suriye'ye İade Etmeyi Vaat Etti”**

Suriye'nin yeni Dışişleri Bakanı Faysal Mikdad'ın ilk yurt dışı seyahatini Tahran'a yapması Rusya basınında geniş yer buldu. Rusya'nın “Nezavismaya” gazetesinin 9 Aralık tarihli sayısında uzman görüşlerine dayanan “İran, Golan Tepelerini Suriye'ye İade Etmeği Vaat Etti” başlıklı makale yayımlandı. Makalenin yazarı uluslararası ilişkiler uzmanı İgor Subotin, söz konusu ziyareti “Şam dış politika önceliklerini ortaya koydu” olarak yorumladı. Yazara göre, Mikdad'ın İran Cumhurbaşkanı Hasan Ruhani ile görüşmesi sırasında İsrail işgali altındaki topraklar meselesi gündeme getirilmiş ve İran, Golan Tepeleri de dâhil olmak üzere tüm bölgelerin Şam yönetiminin kendi kontrolü altına gireceği konusunda gerekli yardım yapma sözü vermiştir. Uzmanların görüşlerine dayanan İgor Subotin, Rusya'nın isteklerine rağmen İran güçlerinin Suriye'nin güneyinde varlıklarını sürdürmeye çalıştıklarından emin olduğunu ifade etmiştir. Makalede görüşlerine baş vurulan Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi Uzmanı Kirill Semyonov, Mikdad'ın İran ziyaretine değinerek Tahran'ın Şam'ın ana müttefiki olduğunu vurgulamıştır. Suriye yönetiminin, gelecekte İran'ın “direniş eksenini” içinde yerleştirilmiş bir unsur olarak kalmayı planladığına dikkat çeken uzman, bu yaklaşımda herhangi bir değişikliğin beklenmediğini belirtmiştir. Semyonov, İran'ın Suriye ile ilişkilerini yeniden gözden geçirmesi ihtimalinin düşük olduğunu, ayrıca önceden olduğu gibi “İsrail sınırları dâhil Suriye'deki askerî varlığını sürdürmeyi” tercih edeceği yorumunda bulunmuştur.